

AMBASADORI AI KAIROPRACTIEI.
CAMINO DE SANTIAGO
ADEVĂR ȘI ARMONIE ÎNTRE *LIBERTATEA*
*RELIGIOASĂ ȘI DEMNITATEA UMANĂ*¹

Drd. Anca URSACHE TCACIUC

Ștefan cel Mare, University of Suceava

anca_ursaketcaciuc@yahoo.com

Drd. Claudia FRĂȚILĂ

Oradea University

claudia@usv.ro

Abstract: Ambassadors of Kairopraxiei. Camino De Santiago. Truth and Harmony between Religious Freedom and Human Dignity

Santiago de Compostela was one of the most important Christian pilgrimages during the later Middle Ages, and a route on which a plenary indulgence could be earned; other major pilgrimage routes include the Via Francigena to Rome and that to Jerusalem. Over time, the pilgrimage has been more or less populated, but considerable efforts have been made in recent decades, communities in Europe and around the world have helped revitalize this sacred path in the shadow of the Milky Way, whereas proof of good practice. These manifestations of the communities and hundreds of thousands of pilgrims cannot be ignored, such efforts arousing the interest of the research and offering the project a scientific standard. Kairopraxis, intellectual property concept. The kairopraxis is based on the ancient greek notions of praxis which is activity, action; and Kairos, the divinity of Ancient Greece that symbolized the opportunity, the right moment to intervene in the field of temporality in order to strengthen the well target of action. The kairopraxis defines, qualifies those intentional actions developed in accordance with the moral laws; it validates the good in its pure essence,

1 Sintagmă împrumutată din tematica Conferinței Științifice Internaționale, 2019: *Libertatea Religioasă și Demnitatea Umană*, organizată de Asociația Conștiință și Libertate în colaborare cu Comisia Juridică de Disciplină și Imunități a Camerei Deputaților din România.

whether it bears the form of a professional conduct, faithful to a deontology in question, or it is made anonymous in small steps in every day life in terms of meritorious acts, simple gesture of compassion, kindness, eliminating altogether that interest in the reprehensible sense of the term, these actions sum up the responsible and defining trajectories of the people in the evolution of society. (Ursache Tcaciuc, 2017. Studiu despre kairopraxie, concept registred to romanian copyright office, Nr. 6638/17.10.2017, based on law at the art. 148 alin. 1, Nr.8/1996).

Keywords: Camino de Santiago, spirituality, religion, culture, Unesco Heritage, religious freedom, human dignity, harmony, history, kindness, challenge, walking, body and soul, travel

Introducere

„Datorită faptului că în decursul istoriei problematica omului, considerat a fi un microcosmos, a preocupat mințile multor oameni înțelepți: filosofi, apologeți, polemisti, Părinți ai Bisericii, teologi, ș.a., omul reprezentând în existență o realitate cu totul specială, care depășește condiția celorlalte forme existențiale”², am ales tematica studiului nostru.

„Cât privește lumea, aceasta este considerată în gândirea patristică, ca fiind opera *Logosului* divin, o lume podoabă, o lume miracol. În concepția patristică lumea nu este eternă, ci are un început și se consideră că va avea și un sfârșit. Omul ca o minune a lumii, hotărât între lumea sensibilă și lumea inteligibilă, a fost o preocupare a gânditorilor patristici și trebuie menționat faptul că aproape nu a existat Părinte sau Scriitor bisericesc care să nu fi fost preocupat de problemele antropologice, de originea omului, de alcătuirea lui, de esența, rostul și valoarea sufletului și astfel aproape toți Părinții Bisericii au scris câte un tratat despre suflet.”³ Acest fapt arată preocuparea de care s-a bucurat omul cu tot ceea ce este el la gânditorii din epoca patristică.⁴

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate. Adoptarea pentru prima dată pe pământ românesc, în Principatul Transilvaniei, a Principiului Libertății Religioase și evoluția acestuia într-un timp relativ scurt de 25 de ani (1543-1568)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, p.10.

3 Ibidem, pp. 10-11.

4 Ioan-Gheorghe ROTARU, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, p. 10.

Alături de problemele antropologice amintite, preocuparea noastră se îndreaptă spre „demnitatea umană, calitate care în exclusivitate, învederează condiția umană, fiind prin excelență o valoare umană, cerce-tând alături de aceasta și drepturile și libertățile fundamentale ale omului și în mod special de libertatea religioasă”⁵, alături de modul și demnitatea cum și-au trăit unii oameni credința.

Apostolul Iacob cel Mare

Ce-ar mai putea reprezenta astăzi într-o lume atât de laicizată pelerinajul către Santiago?⁶

Camino de Santiago sau *Calea Sfântului Iacob cel Mare* este numele unuia dintre cele mai cunoscute trasee de pelerinaj din lumea creștină alături de Ierusalim și Roma, și al căror punct de sosire este orașul Santiago de Compostela, unde se află rămășițele misionarului Iacob; acesta a fost unul din cei doisprezece apostoli ai lui Cristos, frate cu Sfântul Apostol Ioan Cuvântătorul. În *Evangheliile*, conform surselor (Luca 9:52-54 și Marcu 3:17) aceștia apar menționați împreună și numiți de către Isus, din cauza temperamentului lor aprins în gruparea revoluționar – antiromană a Zeloților, drept „fiii tunetului”. În scrierile biblice este prezentată poziția privilegiată pe care a avut-o Iacob, Ioan și Petru, ei fiind martori la cele mai însemnate minuni săvârșite de Domnul: *Schimbarea la Față, Rugăciunea de la Muntele Măslinilor* și totodată „cei mai apropiați în misiunea terestră a Mântuitorului.”⁸

După *Înviere și Înălțare*, conform teologilor primelor secole creștine, cei trei apostoli s-au îndreptat către teritorii dispersate, îndepărtate și cu semnificații distincte; Petru⁹ s-a orientat către Roma, considerată centrul lumii în acele vremuri, urmând ca ceilalți să pornească către cele două extremități ale lumii romane: lui Ioan i-a revenit marginea răsăriteană,

5 Ioan-Gheorghe ROTARU, *Om-Demnitate-Libertate. Adoptarea pentru prima dată pe pământ românesc, în Principatul Transilvaniei, a Principiului Libertății Religioase și evoluția acestuia într-un timp relativ scurt de 25 de ani (1543-1568)*, Cluj-Napoca, Risoprint, 2019, p.11.

6 Stelian ȚUȚEA, *Ziarul de Duminică* – 14 august 2009.

7 Supranume atașat mai ales Apostolului Iacob, sub al cărui stindard spaniolii au realizat *Reconquista*.

8 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p. 301.

9 *Și Eu îți spun: Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile Locuinței morților nu o vor birui. Îți voi da cheile Împărăției Cerurilor și orice vei lega pe pământ, va fi legat în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat în ceruri.* MATEI 16:18-19.

Asia Mică, iar lui Iacob, fiind mai în vârstă, i-a revenit marginea apuseană, *Hispania* romană, în provincia cea mai îndepărtată *Galaecia* (Galicia), ale cărei hotare găzduiește celebrul *Finis Terrae*, numit și *capătul Lumii*, până la descoperirea Americii.¹⁰

Activitatea misionară a apostolilor, al cărei obiectiv precis era convertirea la creștinism a comunităților iudaice, a început în ținuturile Samariei și Iudeei, dar odată cu transformarea existenței înverșunate a soldatului Saul care a trăit revelația credinței pe drumul Damascului și devenind astfel Paul, demersurile evanghelizatoare au fost îndreptate și către *neamuri*.¹¹

Informațiile despre apostolatul iberic al Sfântului Iacob sunt lacunare, învăluite într-o aură legendară; se poate presupune¹² că itinerariul său a avut două componente, una maritimă și una terestră. Călătoria pe mare, în varianta cea mai probabilă, ar fi fost una de rutină, străbătută în decursul secolelor de nave comerciale și militare. În compania unui număr neprecizat de discipoli, Iacob a pornit din Jaffa (Palestina, parte a ținutului din Israelul de astăzi), a traversat *Mare Nostrum* (denumire a Mării Mediterane în perioada Imperiului Roman), a trecut de *Columnas Herculis* (Strâmtoarea Gibraltar) și a debarcat la *Gades* (Cadiz, în sudul Spaniei). Itinerariul terestru al periegezei apostolice sub raport antropogeografic și istoric¹³ s-ar contura cu prezența sa în localitățile *Via Augusta* (principalul drum roman din Peninsula Iberică), *Tartessos* (Italica, localitate în care se va naște două decenii mai târziu Traian, viitorul împărat roman), *Augusta Emerita* (Merida) și *Norba Caesarina* (Caceres); Localitățile menționate se regăsesc pe celebrul pelerinaj *Camino de la Plata*¹⁴. Din acest punct, s-a îndreptat către ținuturi aferente Portugaliei de astăzi: *Conimbriga* (Coimbra), *Olisipon* (Lisabona), *Braccara Augusta* (Braga) și *Ira Flavia* (Padron)

10 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p.302.

11 ..Ba dimpotrivă, când au văzut că mie îmi fusese încredințată Evanghelia pentru cei netăiați împrejur, după cum lui Petru îi fusese încredințată Evanghelia pentru cei tăiați împrejur...și când au cunoscut harul, ce-mi fusese dat, Iacob, Chifa (n.i.Petru) și Ioan, care sunt priviți ca stâlpi, mi-au dat mie și lui Barnaba, mâna dreaptă să mergem să propăvăduim: noi la Neamuri, iar ei la cei tăiați împrejur. GALATENI, 2:7-9.

12 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p. 303.

13 *Ibidem*.

14 În perioada romană, aceasta a fost cea mai importantă arteră terestră de circulație din vestul Peninsulei, utilizată timp de 15 secole, până în timpul regilor catolici.

din provincia hispanică Galicia¹⁵. Mărturiile scrise ale apostolatului iacobin în plaiul iberic nu abundă în informații, evidențiind-se așadar dificultatea acestei acțiuni temerare. Cert este că misiunea sa era prioritară către lumea iudaică, nelipsind, desigur, convertirile păgânilor.¹⁶

În opinia cercetătorilor în domeniu, este circulată informația conform căreia, în primul deceniu după *Înălțarea Mântuitorului*, va fi existat practica unor întâlniri periodice în Ierusalim a apostolilor, în scopul de a examina demersul evanghelizării popoarelor atât de distincte din funciarul Imperiului Roman. Cu acest detaliu, se deslușește misterul la întrebarea inerentă documentării: dacă Apostolul Iacob a propovăduit în Spania, de ce își găsește martiriul în Orient, unde, pe fondul unei nemulțumiri a mai marilor comunități iudaice deranjate de amploarea creștinismului, acesta va fi întemnițat, judecat în cadrul unui simulacru de proces, iar mai apoi condamnat, ucis prin decapitare și îngropat la Ierusalim în anul 44 d.Hr. din ordinul regelui Irod Agrippa I (Faptele apostolilor 12:2).

Athanasie și Teodosius, doi dintre discipolii apostolului Iacob care s-au întors la Ierusalim cu acesta, vor trăi o adevărată odisee în noua lor misiune de a restitui rămășițele sale pământești Galiciei, pentru ca acesta să-și doarmă somnul de veci în locurile unde a relevat ceea ce i s-a revelat despre adevărul învățăturii trimisului Domnului pe Pământ. Continuând argumentarea cu date legendare din biografia Propovăduitorului¹⁷, și anume că osemintele sale ar fi fost duse în Spania, noul său mormânt, s-ar fi arătat în timpul nopții, în forma unor viziuni, unor copii păstori, pe un câmp sub stele, loc în care, ulterior s-a construit renumita bazilică de pelerinaj, Catedrala *Santiago de Compostela* – în traducere, *Sfântul*

15 Din experiențele mai mult decât grăitoare ale profesorului Ion Nicolae, aflăm că traseul dintre *Caceres* (Spania) și *Braga* (Portugalia) se conturează ca legătură între două rute de pelerinaj: *Camino de la Plata* și *Caminho Portugues*.

16 În anul 37 d.Hr., apostolul Iacob botează în Malaga pe Caius Cornelius, centurion din Capernaum, după ce acesta a asistat la minunea vindecării slujitorului său, înfăptuită de trimisul Mântuitorului; Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014.

17 Alături de lucrări cu caracter științific, de Noul Testament și de lucrări ale Părinților Bisericii s-a luat în considerare și legende pornindu-se chiar de la etimologia noțiunii – ce stimulează credibilitatea: ceva ce trebuie citit, ce merită a fi citit; Cnf. I. Nicolae, după *Legenda sanctorum*, aparținând lui Jacobo da Varagine, lucrarea cea mai populară în Europa Medievală, după Biblie, bucură contemporaneitatea noastră cu peste o mie de manuscrise ale acestei lucrări, iar ulterior apariției tiparului a cunoscut sute de ediții în mai toate limbile europene. Ultimul exemplar publicat la Madrid în 2011, în *Alianza Editorial* – Santiago de la Voragine *La leyenda dorada*, ne este prezentată sub forma unei selecții, în care sunt descrise viețile a 36 de sfinți, printre care și cea a Sfântului Iacob.

Iacob de pe Câmpul Stelelor; relicvele sale, împreună cu cele ale discipolilor Athanasie și Theodosius, se află într-un tabernacul din cripta Bisericii Scaunului Mitropolitan din Santiago de Compostela.

Drumul terestru postmortem a rămas în sfera ipotezelor exprimate din timpuri imemorabile sub forma legendelor care constituie azi elemente culturale de susținere a mișcării turistice... Ce s-a întâmplat în secolele următoare când se așterne precaritatea documentară, s-a putut reconstitui pe baza cercetărilor arheologice, întreprinse după 1879.¹⁸ Este sărbătorit de Biserica Catolică la 25 iulie¹⁹ și de cea Ortodoxă la 30 aprilie.

Camino de Santiago

Importanța descoperirii mormântului și ulterior a moaștelor apostolului este colosală, o adevărată binecuvântare pentru spațiul iberic, dominat aproape în totalitate de puterea islamică, instaurată în primele decenii ale secolului al VIII-lea; în aceste condiții apostolul Iacob devine patronul spiritual al regatelor iberice și al armatelor acestora, angrenate în luptele cu maurii pentru revendicarea teritoriilor hispanice islamizate politic²⁰, toate sub formula consacrată a lozincii: ***Pentru Santiago, la luptă spanioli!*** pronunțat pentru prima dată de regele Alfonso al VIII-lea al Castiliei și repetat ulterior în toate bătăliile purtate de-a lungul timpului în *Reconquista*.

În plin secol IX, destinația Santiago de Compostela devine al treilea loc major de pelerinaj pentru creștinătatea europeană, alături de Roma și Ierusalim; Papa Nicolae I recunoscându-l drept loc apostolic, iar în secolul al XII-lea, Papa Calixtus II stabilește ca anul în care sărbătoarea Sfântului Iacob se sincronizează cu cea de-a șaptea zi din săptămână, duminica, să fie considerat An Jubiliar; sub amprenta unei astfel de ocazii, Biserica Catolică încuraja efortul depus, pelerinajul, pentru iertarea divină mijlocită de Santiago, ca fiind mai puternică, ceea ce a generat conform cercetărilor profesorului Ion Nicolae, o dinamică deosebită a fluxului de pelerini din întreaga Europă Medievală, secolele XII și XIII atingând apogeul prezenței pe ruta de pelerinaj, în jurul a 400-500 mii de pelerini anual²¹; „...e atât de mare mulțimea celor ce se duc și se

18 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014.

19 Biserica Catolică Bărăția din Mun. Câmpulung, Jud. Argeș își poartă hramul Sfântului Apostol Iacob la 25 iulie.

20 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p.307.

21 *Ibidem*.

întorc (de la Santiago de Compostela) că abia rămâne loc liber pentru a te deplasa către Apus.²² În acest sens, câteva secole mai târziu, impresionat de intensificarea fenomenului *Compostela*, Dante Alighieri a definit semnificația termenului *pelerin*, în epoca veacului al XIII-lea, acesta fiind asociat acelor persoane care se îndreptau înspre sau dinspre vest, capitala Galiciei; în mod analogic, marele poet italian consemnează și apelativul încredințat persoanelor ce se aventurau către Roma și Ierusalim, respectiv *romero* și *palmero*.

Pelerini celebri au fost în perioada de glorie, capete încoronate – regi și împărați, părinți ai bisericii, precum și Francisc de Assisi, iar în timpurile mai noi, Josemaria Escriva (fondatorul organizației Opus Dei, sanctificat în 2002), principele Felipe, moștenitorul tronului Spaniei din 19 iunie 2014, după abdicarea tatălui său Juan Carlos I, rege sub titlatura Felipe VI, actorii Anthony Quinn și Shirley MacLaine, ori scriitorul brazilian Paulo Coelho, ultimii doi așternând în scris această experiență unică în două publicații apărute și în limba română (*Camino*, respectiv *Jurnalul unui mag*).

Evenimentele politico-sociale și culturale prezente în secolele următoare și anume schisma din sânul Bisericii Catolice în secolul XVI odată cu apariția protestantismului, urmată de ideologia iluminismului și diminuării rolului bisericii în viața socială, mișcarea de pelerinaj s-a conservat la cote foarte coborâte, motiv pentru care cercetările cu destinație de a discerne cât adevăr este cuprins în legendele și textele medievale cu privire la prezența moaștelor apostolului în cripta de sub altarul impozantei catedrale, continuă pentru o perioadă îndelungată. Autentificarea relicvelor a implicat un proces laborios, ajungându-se la concluzia că „moaștele aparțin cu adevărat corpurilor Sfântului Apostol Iacob fiul lui Zebedeu, fratele Sfântului Ioan Evanghelistul și discipolilor săi Sfinții Athanasios și Theodosius.”²³

La renașterea pelerinajului către Santiago a contribuit în bună măsură Papa Ioan Paul II, într-un mesaj exprimat în incinta catedralei, la data de 9 noiembrie 1982: *Eu, Episcop al Romei și Păstorul Bisericii universale, din Santiago, îți adresez bătrână Europă, un strigăt plin de dragoste: Fii din nou unită. Fii tu însăși. Descoperă-ți originile. Însufletește-ți rădăcinile.*

22 *Ibidem*, p. 312.

23 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p.313.

Fă să renască acele valori autentice ce au dat glorie istoriei tale și a făcut benefică prezența ta pe celelalte continente. Reconstruiește unitatea ta spirituală într-un climat de respect deplin față de celelalte religii și față de libertățile fundamentale.²⁴ Conținutul întregului mesaj transmis în fața unei audiențe extrem de selecte, incluzând reprezentanți ai organismelor europene și mondiale a fost concentrat pe semnificația creștinismului în conturarea bătrânului continent, sub raport cultural, de civilizație, subliniindu-se în contextul dat, rolul deosebit de important pe care l-a jucat pelerinajul către *capătul lumii*.

În urma acestor inițiative salutare, Consiliul Europei proclamă în 1987 pelerinajul către Santiago de Compostela, *Itinerar Cultural European*²⁵, iar în anul 1993 este înscris în *Patrimoniul Cultural Mondial UNESCO*, favorizând astfel implementarea de fonduri europene de către comunitățile amplasate în itinerariul apostolic, în scopul de a consolida infrastructura de primire, exceptând asistența religioasă asigurată de bisericile și mănăstirile de-a lungul traseelor ce converg în minunata *Praza do Obradoiro*, gazdă a impresionantei catedrale. Unele dintre cele mai marcante contribuții în dezvoltarea pelerinajului au constituit-o activitățile din administrațiile locale galiciene, și în mod particular, menționează profesorul Ion Nicolae, este de subliniat implicarea președintelui acesteia Manuel Fraga Iribarne (1990-2005) care a supervizat și încurajat resursele, dar și a preotului Elias Valina Sampedro (1929-1989) de la Cebreiro, prin efortul său colosal la marcarea traseului de pelerinaj cu *flecha amarilla* (săgeata galbenă), o abordare cu totul inedită în semnalizarea și popularizarea camino-ului²⁶, acesta declarând că: *pelerinajul de la Santiago de Compostela este fără îndoială unul dintre evenimentele care a contribuit*

24 VIAJE APOSTOLICO A ESPANA. ACTO EUROPEO EN SANTIAGO DE COMPOSTELA. DISCURSO DEL PAPA JUAN PABLO II, Martes 9 de noviembre de 1982, Libreria Editrice Vaticana

25 La fel de impresionante sunt și celelalte itinerarii cu valoare culturală aparte, decretate ulterior patrimoniului de la Compostela, și anume: *Itinerariul Mozart* (1990), *Celții* (1990), *Drumurile vikingilor* (1992), *Drumurile fenicienilor* (1994), *Via Francigena* (1994) și vechiul drum de pelerinaj – 1600 km, ce unește Canterbury (Anglia) de Roma (Italia).

26 Din documentările profesorului Ion Nicolae reiese că preotul Elias Valina Sampedro a publicat un ghid în 1985 cu informații explicite referitoare la ruta de pelerinaj, care s-a bucurat de mare succes, într-o perioadă în care pelerinajul suferea o restrângere vecină cu dispariția. Una dintre nepoatele sale povestește o întâmplare revelatoare din perioada când acesta marca în anii 1980 drumul pelerinilor în munții Navarei, fiind chestionat de poliția locală asupra acțiunilor sale, preotul a răspuns premonitoriu că pregătește *o mare invazie!* Este la fel de adevărat că nu a mai apucat această invazie (a pelerinilor), trecând la cele veșnice în 1989.

cel mai mult la unirea dintre națiuni, popoare europene într-o singură sau asemănătoare ideologie, la europeanizarea tuturor națiunilor.²⁷

De asemenea, în amploarea acestor evenimentelor de bun augur s-a constituit o rețea de asociații cu obiect de activitate puternic stimulat în promovarea și revitalizarea acestui pelerinaj. Aceste organizații au concentrat un număr însemnat de voluntari, cunoscuți în Spania sub numele de *hospitaleros* ce gestionează o bună parte din adăposturile special amenajate – *albergue* de pe traseu; astfel de organizații, din fericire, nu activează doar în ținutul iberic, ci și în alte state europene.

Organizația Prietenii Camino de Santiago – România

În România, în primăvara anului 2017, la Institutul Cervantes din București s-a lansat *Asociația Prietenii Camino de Santiago*, eveniment organizat în parteneriat cu Turismo Galicia și Xacobeo (site-ul oficial al pelerinajului la Compostela). Cu aleasă considerație și încântare este salutată inițiativa emeritului profesor doctor de la Universitatea București în persoana domnului Ion Nicolae, de a înființa *Asociația Prietenii Camino de Santiago* în cadrul căreia își desfășoară activitatea cu pasiune și dăruire, în calitate de președinte a acesteia. Asociația este alcătuită din persoane care au descoperit pelerinajul Camino de Compostela și își doresc la rândul lor să împărtășească din experiența pe care au trăit-o pe acest traseu milenar. Stimabilul profesor, Ion Nicolae este autorul celor două volume *Camino de Santiago – Drumul care a făurit Europa*; publicația acestui prestigios studiu însușește investigații bibliografice elaborate, precum și numeroase deplasări în Spania și Portugalia, până la începutul acestui an 2019 având la activ nu mai puțin de nouăsprezece drumuri bătătorite spre Iacob cel Mare, inclusiv unul dintre probabilele itinerarii presupuse de misiunea evanghelizatoare a Apostolului în Hispania romană, și așa cum îi place autorului să declare au contribuit la devenirea sa spaniolă.

Profesionalismul, notorietatea și nu doar impresiile subiective care-și lasă oricum amprenta în spiritul pelerinului, au metamorfozat percepția asupra acestui pelerinaj neobișnuit pentru o persoană din răsăritul ortodox al Europei și aproape absent în România la începutul anilor 2000. Dimensiunea antropogeografică a experienței trăite s-a oglindit în cărțile sale, acesta insistând pe latura umană a spațiilor străbătute,

²⁷ Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014, p.317.

interesat de modul în care „omul și natura, câtă mai există în starea ei firească, se influențează, rezultanta fiind varietatea mare de peisaje, dar și de tipuri antropologice spirituale”.

Dintre obiectivele asociației sunt menționate intențiile de a cerceta reperle istorice legate de *Camino de Santiago* pe teritoriul României prin organizarea de conferințe și întâlniri sub egida Institutului *Cervantes*, stabilirea și semnalizarea cu simbolurile specifice, și anume scoica și săgețile galbene ale traseului *Camino de Santiago* pe teritoriul țării noastre, obținerea de aprobări de la autoritățile locale, înființarea adăposturilor pentru pelerini și formarea de voluntari *hospitaleros* pentru bunul mers al proiectului.

Vizita istorică a Papei Francisc în România în vara acestui an, și binecuvântarea celei mai îndepărtate borne de 4500 kilometri situată la Iași cu destinație către Santiago de Compostela, au oferit consistență și grandoare acestor demersuri temerare: *Din această capitală istorică și culturală se pleca împreună – în Evul Mediu – ca pelerini, pe Calea Transilvaniei, spre Santiago de Compostela (...) să deschideți drumuri pentru a merge împreună și pentru a duce mai departe acel vis care este profeția: fără iubire și fără Dumnezeu nici un om nu poate trăi pe pământ. De aici, astăzi, pot să mai pornească alte locuri în lume. Pelerini ai secolului XXI, capabili de o nouă imaginație a legăturilor care ne unesc* (Discursul Papei Francisc, Iași, 1 iunie 2019).

În opinia emeritului profesor, conștientizarea faptului că și noi românii ne putem revendica apartenența la aceste trăiri atât de necesare în ceea ce numim în mod normal evoluție spirituală, refuzând chiar și pentru moment plierea pe coordonatele tot mai nocive ale unei societăți consumeriste, creează o stare de spirit magnifică, lumea pelerinilor fiind astăzi una a sentimentelor și gândurilor pozitive, lipsită de agresivitatea rutinei ce ne înconjoară prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă, din toate colțurile planetei. În acest sens, mărturiile autorului și pelerinului în același timp, sunt foarte emoționante:

*Latura spirituală rămâne și în zilele noastre însemnată, dar cel puțin pentru mine, un om cu o formație nonreligioasă, ea îmbracă mai mult forma cunoașterii diferitelor experiențe umane, care treptat te apropie de cel ce ne veghează drumul nostru în viață. Spusele Mântuitorului **Eu sunt Calea, Adevărul și Viața**, capătă înțeles pe acest camino, orientat noaptea de Calea Lactee. Acest din urmă fapt mi-a trezit constatarea comparativă, ce exprimă una dintre diferențele existente dintre noi și occidentali. Dacă în Spania,*

numele acestei galaxii s-a transferat – în formula *Calle de las Estrellas* (Drumul stelelor) – drumul celor porniți să-l afle pe trimisul Domnului nostru Isus Hristos, în folclorul românesc e Calea Robilor, semnând direcția opusă a celor duși de tătari dincolo de Nistru. În cultura noastră marchează un drum al durerii, în timp ce la occidentali este un drum al speranței! De aceea, înscris în acest traseu „cu direcție opusă” celui tradițional românesc, simți tot mai clar semnele divinității călăuzitoare; privind în sus spre imensitatea cerului înstelat, simți că există o lume în care agoniseala de bunuri materiale este superfluă, ai dovada a cât de puțin îi trebuie omului pentru a fi fericit – am remarcat în acest context deosebirea dintre oamenii obișnuiți și pelerini; primii merg privind în jos, în timp ce pelerinii merg privind înainte sau în sus, având sentimentul de libertate, viziune care te plasează în alt orizont de spațiu și timp.²⁸

În urma acestor afirmații emoționante, este de valorificat și apreciat experiența și pornirea acestor oameni de a întreprinde ceva în mod real, creând stabilitate prin acțiunile lor concrete la nivel social, relațional, cultural și nu în cele din urmă spiritual. În disciplinele umaniste, cu precădere filosofia, psihologia, sociologia sunt discutate conceptele despre conștiință și bine, în forma lor inerentă profilului uman aliniat la valorile morale, evidențiindu-se dinamismul unei societăți capabile să conștientizeze acțiunile care contribuie la progresul umanității. Iată că, prin efortul combinat al celor mai diverse persoane se pot implementa astfel de proiecte mărețe, ceea ce reprezintă o dovadă materială a *kairopraxiei*, tradusă ca model de *bună practică la momentul oportun* și exercită o influență constructivă a factorului uman prin implicare și educație²⁹; conceptul de *kairopaxis* este oportunitatea care validează binele în esența sa cea mai pură³⁰, este șansa de a umaniza temporalitatea³¹ noastră prin acțiuni destinate să obiectiveze valorile³² raționale, morale, spirituale, motiv pentru care, existențele configurate în acest tipar își merită indicativul *ambasadori ai kairopraxiei*.

28 Ion NICOLAE, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014.

29 Claudia FRĂȚILĂ, Anca URSACHE TCACIUC, “Kairopaxis or Opportunity in Deterring Domestic Violence”, *RAIS Journal for Social Sciences* | VOL. 3, No. 1, 2019, Vol 3 No. 1 (2019).

30 Ibidem, p. 1.

31 MOUTSOPOULOS, E., *Kairicitate Și Libertate*. Trad. De Rodica Croitoru. București: Casa Editorială Floarea Albastră, 2011, p.12.

32 MOUTSOPOULOS, E., *Phénoménologie Des Valeurs*, 2e Edition ; Athènes : Edition De l’Université, 1981.

Caminar... un drum al experienței și nu al penitenței!

Motivația unui astfel de pelerinaj este diferită – în funcție de vârstă, experiențe care au generat curiozități, frustrări și dorințe, toate trecute prin filtrul cunoașterii, toleranței și al transferului intercultural, cei mai mulți angajându-se într-un proces al introspecției, în timp ce, pentru tineri reprezintă un bun prilej de performanță sportivă, dornici de socializare. În această idee, Jean Jaques Rousseau constata că „dacă vrei să ajungi undeva, ia un mijloc de transport, dar dacă vrei să călătorești, ia-o pe jos!”

În mod paradoxal, se poate spune că oamenii întâlniți pe camino sunt deosebiți și în același timp obișnuiți; deosebiți pentru că s-au angrenat într-o acțiune cu totul specială pe un drum încărcat cu o istorie deosebită și cu semnificații aparte; obișnuiți prin anonimatul lor, ducându-și existența departe de notorietatea primelor pagini ale ziarelor. În cartea sa, Ion Nicolae îi numește: „o întregă lume pornită la drum, o lume a inimilor și sufletelor deschise, a celor care vor să trăiască” cel puțin pentru o perioadă cât mai departe de materialismul care manipulează și determină standardul valorilor.

Iată câteva mărturisiri în asentimentul tuturor pelerinilor, dovadă suplimentară pentru a arăta că nu suntem doar un certificat al existenței :

Fiecare plimbare pe care o făceam în natură, mă ducea cu un pas mai aproape de Sinele meu – dar niciuna dintre ele nu a provocat o „transmutare” asemeni celei produse de Camino. Acolo am reușit, pentru prima dată în viața mea, să mă mișc și „să fac” fără să gândesc, să fiu în adevăratul flux al vieții. Probabil chinul trupului a reușit să mă scoată din închisoarea gândurilor, deschizându-mi calea către înțelegerea profundă a cine sunt eu. Am primit acolo sub cerul Spaniei darul de „a fi” pur și simplu, de a descoperi ce înseamnă să „auzi” spațiul dintre gânduri, să realizezi că esența ta este conștiință pură.³³ Cea mai înaltă formă de iubire este aceea de a accepta consecințele care rezultă din liberul arbitru al celuilalt.³⁴

Spiritualitatea mea și călătoria sufletului meu prin timp reprezintă descoperirea autentică a capacității mele de a simți alinierea la Divinitate. Este o stare teopatică (gr. Theos – Zeu și Pathos – suferință, pasiune, emoție, sentimente N.T.) de conștiință.³⁵

33 PELEA, Judith, *El Camino Pelerinaj către Sine*, Ed. For You, București, 2013, p. 256.

34 MacLAINE, Shirley, *Camino—O călătorie a spiritului*, Ed. For You, București, 2003, p.83.

35 Ibidem, p.11.

*După atâta amar de mers pe Drumul spre Santiago, Drumul spre Santiago începea să mă meargă!*³⁶

Întorcându-mă la întrebarea din debutul acestei expuneri: *Ce-ar mai putea reprezenta astăzi într-o lume atât de laicizată pelerinajul către Santiago?*, aș face cunoscut faptul că în calitate de pelerin la Compostela, prin voință și disciplină a trupului, am dobândit bunăstare spirituală, am simțit emoție, am trăit bucurie, am legat prietenii și am înțeles că, odată deschisă cutia Pandorei, întotdeauna există speranța.

Demnitatea umană „reclamă și creditul sau încrederea care ar trebui acordată fiecărei persoane umane, pe considerentul că fiecare om are dreptul de a i se acorda încredere până la proba contrarie”.³⁷ „Libertatea religioasă este una dintre cele mai delicate aspecte ale drepturilor omului, însă și cu cele mai ample implicații în viața socială. Libertatea credinței și a conștiinței aparține naturii ființei umane. Dumnezeu a dăruit omului viața, ca un prim dar din partea Creatorului, iar apoi i-a dăruit posibilitatea de alegere, respectiv darul libertății. Astfel libertatea este darul de mare de preț dăruit ființei umane de Însăși Dumnezeu-Creatorul, un dar fundamental care definește persoana și demnitatea umană, cu posibilitatea ca omul să-și folosească libertatea de alegere potrivit voinței proprii. Toți oamenii au fost creați de Dumnezeu egali și au fost dotați de Creator cu anumite drepturi inalienabile, printre care viața, libertatea și posibilitatea fericirii, spunea profesorul Constantin Cuciuc.³⁸ Astfel libertatea religioasă este un drept natural, un drept inerent vieții ființei umane.”³⁹

36 COELHO, Paulo, *Jurnalul unui mag*, Editura Humanitas, București, 2008, p. 237.

37 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Om-Demnitare-Libertate. Adoptarea pentru prima dată pe pământ românesc, în Principatul Transilvaniei, a Principiului Libertății Religioase și evoluția acestuia într-un timp relativ scurt de 25 de ani (1543-1568)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, p.203; Idem, ‘Plea for Human Dignity’, in *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.

38 Constantin CUCIUC, *Toleranța religioasă. Dialoguri și comentarii*, Editura „Conștiință și Libertate”, București, 2000, p. 81.

39 Ioan-Gheorghe ROTARU, *Om-Demnitare-Libertate. Adoptarea pentru prima dată pe pământ românesc, în Principatul Transilvaniei, a Principiului Libertății Religioase și evoluția acestuia într-un timp relativ scurt de 25 de ani (1543-1568)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019, p. 208.

Bibliografie

- ✦ BENEDICTO XVI, Audiența generală din 21 iunie 2006
- ✦ BIBLIA SAU SFÂNTA SCRIPTURĂ, versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată și tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009.
- ✦ FRĂȚILĂ, Claudia; URSACHE TCACIUC, Anca, „Kairopraxis or Opportunity in Deterring Domestic Violence”, *RAIS Journal for Social Sciences* | VOL. 3, No. 1, 2019 ISSN 2574-0 245 (Print) | ISSN 2574-1 179 (Online) | DOI: 10.5281/zenodo.3066467, View of Vol 3 No 1 (2019)
- ✦ COELHO, Paulo, *Jurnalul unui mag*, Editura Humanitas, București, 2008.
- ✦ DE ESTRADA, Juan Antonio, *Poblacion General de Espana y Presidios de Africa*, edicion del Servicio de Publicaciones de Ayuntamiento de Melilla, Madrid, 1768.
- ✦ DISCURSO DEL PAPA JUAN PABLO II, Martes 9 de noviembre de 1982, Libreria Editrice Vaticana.
- ✦ DISCURSUL PAPEI FRANCISC, 1 iunie 2019, Iași,
- ✦ MacLAINE, Shirley, *Camino – O călătorie a spiritului*, Editura For you, București, 2003.
- ✦ MOUTSOPOULOS, E., *Phénoménologie Des Valeurs*, 2e Edition; Athènes: Edition De l'Université, 1981.
- ✦ MOUTSOPOULOS, E., *Kairicitate Și Libertate*. Trad. De Rodica Croitoru. București: Casa Editorială Floarea Albastră, 2011.
- ✦ NICOLAE, Ion, *Camino de Satiago-Drumul care a făurit Europa*, Editura Meronia, București, 2014.
- ✦ PELEA, Judith, *El Camino Pelerinaj către Sine*, Editura For You, București, 2013.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Om-Demnitare-Libertate. Adoptarea pentru prima dată pe pământ românesc, în Principatul Transilvaniei, a Principiului Libertății Religioase și evoluția acestuia într-un timp relativ scurt de 25 de ani (1543-1568)*, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2019.
- ✦ ROTARU, Ioan-Gheorghe, „Plea for Human Dignity”, in *Scientia Moralitas. Human Dignity - A Contemporary Perspectives*, The Scientia

Moralitas Research Institute, Beltsville, MD, United States of America, 2016, Volume 1, pp. 29-43.

- ✦ ȚURLEA, Stelian, *Ziarul de Duminică* – 14 august 2009.
- ✦ ULLATE FABO, Jose Antonia, *Guia catolica para el Camino de Santiago*, Guadete, Madrid, 2011.
- ✦ URSACHE TCACIUC, Anca, *Morality And Temporality. Kairopraxis*. Proceedings The 24th World Congress Of Philosophy, Beijing, China, 2018.
- ✦ URSACHE TCACIUC, Anca, *Studiu Despre Kairopraxie*, Concept Registred To Romanian Copyright Office, Nr. 6638/17.10.2017, Based On Law At The Art. 148 Alin. 1, Nr.8/1996.